

POSTANOWIENIE

Dnia 16 lipca 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Ryszard Witkowski (przewodniczący)

SSN Adam Tomczyński

SSN Jarosław Sobutka (sprawozdawca)

w sprawie prokuratora **C. F.**
zakończoną uchwałą Sądu Najwyższego
z dnia 13 grudnia 2018r., sygn. akt I DO 7/18,
po rozpoznaniu w Izbie Dyscyplinarnej w dniu 16 lipca 2020r.
na posiedzeniu bez udziału stron
wniosku o wznowienie postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k. oraz
kwestii istnienia podstaw do wznowienia postępowania z urzędu
na podstawie art. 544 § 2 i § 3 k.p.k. w zw. z art. ustawy z dnia 8 grudnia
2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 825 ze zm.)

postanowił:

- 1. oddalić wniosek o wznowienie postępowania
zakończonego uchwałą Sądu Najwyższego z dnia 13 grudnia
2018 r., sygn. akt: I DO 7/18;**
- 2. stwierdzić brak podstaw do wznowienia postępowania
z urzędu,**
- 2. kosztami postępowania w sprawie obciążyć Skarb
Państwa.**

UZASADNIENIE

Pismem z dnia 19 listopada 2019r. prokurator C. F. złożył wniosek o wznowienie postępowania sprawie o sygn. akt I DO 7/18. W sprawie tej, uchwałą z dnia 13 grudnia 2018r., Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego utrzymała w mocy uchwałę Sądu Dyscyplinarnego przy Prokuratorze Generalnym z dnia 27 lipca 2018r. (sygn. akt PK I SD (..)), zezwalającą na pociągnięcie prokuratora C. F. do odpowiedzialności karnej oraz zezwalającą na jego tymczasowe aresztowanie.

Zdaniem wnioskodawcy podstawą uzasadniającą jego wniosek jest orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019r. w sprawach o sygn. akt: C 585/18, C 624/18 i C 625/18, uznające Izbę Dyscyplinarną „za organ pozbawiony atrybutu niezależności”. Ponadto wnioskodawca wskazał, że w sprawie zachodzi także przesłanka z art. 542 § 3 k.p.k. w zw. z art. 439 § 1 k.p.k., gdyż w wydaniu orzeczenia brały udział osoby nieuprawnione do orzekania.

Wnioskodawca wniósł o skierowanie wniosku do rozpoznania z pominięciem Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego oraz o uchylenie orzeczenia wydanego przez Izbę Dyscyplinarną i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania do właściwego „organu” Sądu Najwyższego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

W pierwszej kolejności wskazać należy, że zgodnie z brzmieniem art. 27 § 1 pkt 1a ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (t.j. Dz.

U. z 2019 r., poz. 825 ze zm.) do właściwości Izby Dyscyplinarnej należą, między innymi, sprawy o zezwolenie na pociągnięcie do odpowiedzialności karnej lub tymczasowe aresztowanie sędziów, asesorów sądowych, prokuratorów i asesorów prokuratorskich. Wznowienie postępowania (zarówno na wniosek jak i z urzędu) należy więc także do właściwości Izby Dyscyplinarnej Sądu Najwyższego.

W związku z tym, że w swoim piśmie z dnia 19 listopada 2019r. wnioskodawca zawarł zarówno wniosek o wznowienie postępowania (na podstawie art. 540 § 3 k.p.k.) jak i sygnalizację o istnieniu podstaw do wznowienia postępowania z urzędu (istnienie bezwzględnych przyczyn odwoławczych z art. 439 § 1 k.p.k.) – każdą z tych podstaw należało rozstrzygnąć odrębnie.

Wznowienie postępowania karnego jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia prawomocnego orzeczenia kończącego postępowanie karne. Głównym celem wznowienia postępowania jest stworzenie możliwości wyeliminowania pomyłek sądowych, mających wpływ na treść prawomocnego wyroku, a które w dużym stopniu były niezależne od sądu. Na podstawie art. 540 k.p.k. postępowanie sądowe wznawia się:

- 1) jeżeli w związku z postępowaniem dopuszczono się przestępstwa, a istnieje uzasadniona podstawa do przyjęcia, że mogło to mieć wpływ na treść orzeczenia (*podstawa propter falsa*),
- 2) jeżeli po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody nieznane przedtem ani sądowi, ani stronom, które wskazują na wady orzeczenia wymienione w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a–c k.p.k. (*podstawa propter reperta*),

- 3) w przypadku utraty mocy lub zmiany przepisu prawnego, na podstawie którego zostało wydane orzeczenie, gdy nastąpiło to w wyniku orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego,
- 4) w rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską.

Zdaniem wnioskodawcy w jego sprawie zaistniała podstawa do wznowienia postępowania w oparciu o rozstrzygnięcie organu międzynarodowego, tj. orzeczenie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 19 listopada 2019r. w sprawach o sygn. akt: C 585/18, C 624/18 i C 625/18. Stanowisko to jest bezpodstawne. Aby dokonać prawidłowej wykładni przepisu art. 540 § 3 k.p.k. należy przeanalizować cel, jakim kierował się ustawodawca, dodając tę regulację do wcześniejszych przepisów kodeksowych. Wprowadzenie określonej w § 3 podstawy wznowienia było związane z okolicznością ratyfikacji europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności oraz koniecznością poddania się przewidzianej w konwencji procedurze kontrolnej, stosownie do oświadczenia rządowego w sprawie uznania kompetencji Europejskiej Komisji Praw Człowieka do zajmowania się skargami indywidualnymi wnoszonymi przeciwko Polsce oraz uznaniu jurysdykcji Europejskiego Trybunału Praw Człowieka. Od dnia 1 listopada 1998 r. jurysdykcja Europejskiego Trybunału Praw Człowieka stała się obowiązkowa. Istnienie tej podstawy wznowienia postępowania było więc prostą konsekwencją tego, że wyrok Europejskiego Trybunału Praw Człowieka, stosownie do art. 46 Konwencji, uzyskuje moc wiążącą *inter partes*, a zatem państwo „pozwane” jest nim związane i żaden organ tego państwa nie może podważać stwierdzonego w wyroku naruszenia Konwencji (tak **Dudka Katarzyna (red.), Kodeks postępowania karnego. Komentarz do art. 540, Lex**). Inaczej jednak należy traktować orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej tym bardziej, jeżeli – tak jak to ma miejsce w przypadku

powołanego przez wnioskodawcę wyroku z dnia 19 listopada 2019r. – nie rozstrzyga sprawy w sposób definitywny i stanowczy, a zawiera jedynie sugestie i wzorce, jakimi powinien kierować się sąd krajowy (kierujący pytanie prejudycjalne) przy merytorycznym rozstrzygnięciu sprawy. Zgodnie ze stanowiskiem zajęтым przez TSUE w powołanym orzeczeniu - to do sądu odsyłającego należy ustalenie, przy wzięciu pod uwagę wszystkich istotnych informacji, którymi dysponuje, czy w przypadku organu takiego jak Izba Dyscyplinarna Sądu Najwyższego, mamy do czynienia z okolicznościami podważającymi zasadę niezawisłości lub bezstronności sądu i osób w nim orzekającym w danej sprawie.

Należy zaznaczyć, że także w przypadku orzeczenia Europejskiego Trybunału Praw Człowieka wznowienie postępowania, o którym mowa w powołanym przepisie, powinno nastąpić w wyniku stwierdzenia, że *in concreto* w stosunku do skarżącego zastosowano przepis prawny pozostający w kolizji z europejską Konwencją i ochronie praw człowieka i podstawowych wolności albo że doszło do naruszenia konwencji, pomimo zgodności odpowiednich przepisów prawa polskiego z prawem konwencyjnym (por. postanowienie SN z 24.11.2005 r., III KO 10/05, LEX nr 164382).

Przesłanka do wznowienia postępowania karnego może powstać, gdyby Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok stwierdzający nieważność rozporządzenia, do którego odsyła blankietowy przepis prawa karnego. W niniejszej natomiast sprawie orzeczenie TSUE nie oddziałuje bezpośrednio na obowiązujące przepisy wprowadzone do krajowego porządku prawnego. Nie może więc ono stanowić podstawy do wznowienia

postępowania karnego (por. komentarz do art. 540 k.p.k., red. Sakowicz 2020, Legalis).

Oceny "potrzeby" wznowienia postępowania w związku z rozstrzygnięciem organu międzynarodowego (art. 540 § 3 k.p.k.) dokonywać należy zawsze w realiach konkretnej sprawy i wykluczone jest automatyczne stosowanie tego przepisu – tak jak tego oczekuje wnioskodawca - w każdej sprawie, w której organ międzynarodowy rozstrzygnie o naruszeniu przez Polskę przepisów prawa międzynarodowego (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., LEX nr 1762484).

Nadto, zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa, potrzeba wznowienia postępowania karnego wynikająca z rozstrzygnięcia organu międzynarodowego działającego na mocy umowy międzynarodowej ratyfikowanej przez Rzeczpospolitą Polską zachodzi wtedy, gdy przedmiot rozstrzygnięcia Trybunału dotyczy głównego nurtu procesu, a charakter i zakres stwierdzonych w jego toku uchybień w istocie podważa słuszność merytorycznego rozstrzygnięcia (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 2019 r., II KO 47/18, OSNKW 2019/1/34).

Z taką sytuacją nie mamy jednak do czynienia w przedmiotowej sprawie, nieuzasadniony jest więc wniosek o wznowienie postępowania na podstawie art. 540 § 3 k.p.k.

W rozpoznawanej sprawie brak jest także jakichkolwiek przesłanek uzasadniających wznowienie postępowania z urzędu.

Przepis art. 542 § 3 k.p.k. stanowi, że wznowienie postępowania z powodu istnienia bezwzględnej przyczyny odwoławczej następuje jedynie z urzędu. Strona postępowania nie ma możliwości prawnych skutecznego formułowania wniosku o wznowienie postępowania w oparciu o ten właśnie przepis. W uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 24 maja 2005 r., I KZP 5/05 (OSNKW 2005, z. 6, poz. 48) Sąd Najwyższy stwierdził, że wznowienie postępowania na podstawie art. 542 § 3 k.p.k., w związku z ujawnieniem się jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. może nastąpić tylko z urzędu, nie zaś na wniosek strony. Podobne stanowisko wyrażane było w wielu orzeczeniach, zapadłych zarówno przed, jak i po wydaniu wspomnianej uchwały (zob.m.in. postanowienia z dnia 21 kwietnia 2005 r., II KO 59/04, OSNKW 2005, z. 6, poz. 56; z dnia 8 czerwca 2005 r., IV KO 5/05, OSNwSK 2005, poz. 1123; z dnia 23 lutego 2010 r., V KO 115/09. OSNwSK 2010, poz. 389 czy z dnia 22 listopada 2012 r., LEX nr 1228515), V KO 83/16 LEX nr 2178684).

Pogląd, że wykładnia przepisu art. 542 § 3 k.p.k., w szczególności o charakterze systemowym i celowościowym, prowadzi do wniosku, że postępowanie w kwestii wznowienia postępowania na podstawie jednego z uchybień wymienionych w art. 439 § 1 k.p.k. toczyć się może tylko z urzędu, wyrażany jest również w doktrynie (por.m.in. T. Grzegorzczuk: Wybrane zagadnienia najnowszej nowelizacji karnej, Państwo i Prawo 2003, z. 8, s. 15; tenże: Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Wydanie III, Kraków 2003, s. 1352; S. Zabłocki: Nowe i nie całkiem nowe wznowienie, Palestra 2003 nr 9-10, s. 92; tenże (w:) Z. Gostyński (red.): Kodeks postępowania karnego. Komentarz. Tom III, wydanie II zmienione, Warszawa 2004, s. 689, D.Drajewicz, Kodeks postępowania karnego, Komentarz 2020, Legalis).

Zarzut wskazany w piśmie z dnia 19 listopada 2019r., jakoby w wydaniu orzeczenia brały osoby nieuprawnione do orzekania, uznać należy za całkowicie chybiony. Trybunał Konstytucyjny, postanowieniem z dnia 28 stycznia 2020 r., sygn. akt Kpt 1/20 (M.P.2020.103), nakazał wstrzymać stosowanie, od dnia jej wydania, uchwały składu połączonych Izb Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2020 r. W szczególności oznacza to, że:

1) niedopuszczalne jest stosowanie art. 439 § 1 pkt 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 2020 r. poz. 30) oraz art. 379 pkt 4 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. – Kodeks postępowania cywilnego (Dz.U. z 2019 r. poz. 1460, ze zm.) w rozumieniu przyjętym w przedmiotowej uchwale,

2) kompetencja do orzekania przez sędziego powołanego na urząd przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa ukształtowanej zgodnie z ustawą, o której mowa w pkt I.1, w trybie uregulowanym tą ustawą, nie może być ograniczana,

3) orzeczenia wydane przez składy orzekające, w których zasiadali sędziowie wskazani w pkt 2, mają moc obowiązującą.

W postanowieniu rozstrzygającym spór kompetencyjny pomiędzy Sądem Najwyższym a Sejmem oraz pomiędzy Sądem Najwyższym a Prezydentem z dnia 21 kwietnia 2020r. (sygn. akt Kpt 1/20), Trybunał Konstytucyjny orzekł, że **Sąd Najwyższy – również w związku z orzeczeniem sądu międzynarodowego – nie ma kompetencji do dokonywania prawotwórczej wykładni przepisów prawa, prowadzącej do zmiany stanu normatywnego w sferze ustroju i organizacji wymiaru sprawiedliwości, dokonywanej w drodze uchwały, o której mowa w art. 83 § 1 ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 2019 r. poz. 825 oraz z 2020 r. poz. 190). A na podstawie art. 179 w związku z art. 144 ust. 3 pkt 17 Konstytucji, powołanie sędziego jest**

wyłączną kompetencją Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej, którą wykonuje na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa osobiście, definitywnie, bez udziału i ingerencji Sądu Najwyższego.

Następnie wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2020r., sygn. akt U 2/20, Trybunał Konstytucyjny orzekł, że Uchwała składu połączonych Izb: Cywilnej, Karnej oraz Pracy i Ubezpieczeń Społecznych Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2020 r. (sygn. akt BSA I 4110 1/20, OSNKW nr 2/2020, poz. 7) jest niezgodna z:

a) art. 179, art. 144 ust. 3 pkt 17, art. 183 ust. 1, art. 45 ust. 1, art. 8 ust. 1, art. 7 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,

b) art. 2 i art. 4 ust. 3 Traktatu o Unii Europejskiej (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30, ze zm.),

c) art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r., zmienionej następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełnionej Protokołem nr 2 (Dz. U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284, ze zm.).

W związku ze stanowiskiem zajęтым przez Trybunał Konstytucyjny we wskazanych wyżej orzeczeniach, aktualna pozostaje uchwała Sądu Najwyższego z dnia 10 kwietnia 2019r., sygn. akt II DSI 54/18, zgodnie z którą: „Udział w składzie sądu osoby, która została powołana przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej do pełnienia urzędu na stanowisku sędziego Sądu Najwyższego w następstwie procedury zainicjowanej obwieszczeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej wydanym bez kontrasygnaty Prezesa Rady Ministrów oraz na wniosek Krajowej Rady Sądownictwa, ukształtowanej w zakresie udziału w niej sędziów w wyniku wyboru przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej piętnastu sędziów, w trybie

określonym przepisami ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o zmianie ustawy o Krajowej Radzie Sądownictwa oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 3 ze zm.), nie narusza wynikającego z art. 6 ust. 1 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284) prawa do rozpoznania sprawy przez niezawisły i bezstronny sąd ustanowiony ustawą, wskutek czego osoba taka nie jest osobą nieuprawnioną do orzekania w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 1 k.p.k., a skład orzekający sądu, w którym zasiada taka osoba, nie jest sądem nienależycie obsadzonym w rozumieniu art. 439 § 1 pkt 2 k.p.k.”.

Biorąc powyższe pod uwagę należało orzec jak wyżej.